

21-dik sz. Május 27. 1866.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy, házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1866.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
M. AKAD. NYOMDÁSENAI.

TARTALOM.

Cikkek: „Báró Wenkheim Béla.“ — „Késő ősszel.“ (Költ.) *Tolnai Lajostól.* — „Az öreg katona elbeszélése.“ — „A vakok ügyessége.“ *Szabó Auréltól.* — „Török igazságszolgáltatás.“ *Tanács Mihálytól.* — „Viddintől Bukuresztig.“ — „Pécs.“ *Nyárfi Károlytól.* — „A magyar király Mátyás után.“ *Baloghy Gábortól.* — „Egy tizenhat éves magyar orientalista.“ — „Egy hét története.“ *Vadnai Károlytól.* — „Vegety

közlemények.“ — „Ujdonságok.“ — „Irodalom.“ — Nemzeti színház.“ — „Szerkesztői üzenetek.“

Képek: „Báró Wenkheim Béla.“ — „Oláh falu a Duna partján.“ — „A bolgár part a Duna mentében.“ — „Sziszto, a Duna török partján.“ — „A pécsi mecset-templom.“ (Bajz. *Blumberg.*) — „Képtatány.“

Ujdonságok.

— (A budai várakban) folytonosan a legbuzgóbban dolgoznak, a miből azt következtetik, hogy Császárné Ő Felsége csakugyan meg fogja ismét látogatni a magyar fővárost, miként azt Császár Ő Felsége a pesti küldöttségnek tudtára is adta volt. Bizonyítja, ezt azon körülmény is, hogy ama bérlakások, melyek Ő Felségeik'kisérete számára a váron kívül felvételtek, nem lottek felmondva. A vár-laki munkálatok azonban még legalább is egy hónapot vesznek igénybe.

— (Bizalmi nyilatkozatok.) Pest összes választó kerületei bizalmi iratot készítenek Deák Ferenc-hez; az aláírásokhoz a választók tömegesen sereglenek. Vas megyéből a szombathelyi kerület választói szintén egyhangulag bizalmat szavaztak Deáknak, egyik közelebbi összejövetelük alkalmával.

— (Rónay Jácint) sz. Benedek-rendi áldozár; s kitünő munkatársunknak, a ki évek során szám-tízve volt, Ő Felsége megengedni méltóztatott, hogy hazánkba visszatérhessen, s vagyona is meghagyassék.

— (A lipótvárosi bazilika harangjai,) melyek pünkösöd szombatján este 8 órakor csendültek meg először Ave Máriára, öntött vas haranglábon függnék. Minthogy ez egészen új jelenség, az alpolgármester vezérlete alatt szakférfiakból álló külödség tekinté meg, hogy célszerűségéről meggyőződjék.

— (Füreden a fürdő-idény) f. hó 15-dikén nyitattott meg. Eddig még csak kevés vendég van jelen s a most beállt hideg a fürdői idényre természetesen nem kedvező, azonban igen számos látogatókat várnak, mert először a kitörendő háboru miatt, a ki csak szerét teheti, elköltözik Csehországból, nemhogy még idegenek mennének az ottani fürdőkbe, aztán pedig, mert a külföldi fürdők a magas agió miatt az idén egy harmadrészel több költségbe kerülnek, s végre: mert Füreden annyi javítás s rendezkedés történt, hogy most egyike a legkellemesb gyógy- és mulató-helyeknek. Gróf Széchenyi Béla Angliában készült verseny-vitorla-hajóját a Balatonra leszállittatá s azon a tulajdonos, gr. Batthányi Edmund, gr. Erdődy György, gr. Zichy Rudolf és Birly István urak már több próbahajózást tettek, mely oly jól sikerült, hogy egy vitorla-egylet alakítását tervezik.

— (Pesttől 3 órányira 3200 holdas birtok) igen előnyös föltételek alatt eladó, s erről szerkesztőségünknel tudakozódhatni. E hirt annál inkább fel- emlitjük, mert sok részről hallottuk töképenzzel rendelkezőtől, hogy az agió gyors változata mellett örömezt helyeznék vagyonukat földbirtokba.

— (Hg. Eszterházy Pál elhunytja) folytán gyász jeléül a hg Eszterházy-képtár május 29-ig zárva marad. Az akademia palotájáról gyászszászoló leng.

— (Szt. István kardja.) Prágából írják, hogy az ő királyi lakban a Wenzel-kápolna kincsei közt látható Szt. István királyunk kardja is. A kard díszes, markolata elefántesont, s közel kilencszázadnyi idő dacára jó állapotban van.

— (Gömörmegyében) már folynak az előkészületek a természetbúvárok elfogadására, kik vándorgyűléseket az idén Rimaszombathán tartják. Az aggteleki barlangot a kirándulás alkalmára villanyval akarják világítani s szini előadást rendezni benne. Ajnátskőn pedig, hol a történelmi hírv várom van, nagy ebédet tartanak. Kirándulást terveznek a király-helyre is, hol egykor Mátyás király mulatott.

— (Jótekonny hagyomány.) A párbaj következtében elhunyt gr. Nemes Abrahám több ezer forintot hagyomázottt kegyes célokra, a székelyek számára Háromszéken alapítandó reáliskolára pedig 10,000 ftot.

— (Római régiség Budán.) Rómer F. a budai Krisztinaváros egyik kertjében római sarcophagot fedezett föl, melynek két oldalán nemtők állanak s a feliratból kitünik, hogy egy decurió számára készült s ez elhunytnek neje készítetté.

— (Ösvilági állati csontkövületek Isaszegen.) Az isaszegi határban Pestmegyében már az 1860-ik évben egy ottani lakos határbeli hegyek vizmosásainak omolványainál roppant nagyságu kövült állati oldalbordákat, s kövült, mintegy jegeces zománccal bevont fogakat talált; ezeket akkor csekély pénzért az odavaló zsidó bérlő szerezte meg. Mostanában Esztergály Mihály megyei esküdt ugyanazon helyen kísérelt meg többek társaságában ásátást, és talált tompa orrmányhoz hasonlító 3 lábnyi hosszúságu, harantfekvő vékonyabb csúcban végződő csontkövületet, mely a földből kiemeléskor megsérült, de pompás darabot képez. Egy tudosunk véleménye szerint ott ösvilági elefánt részeire lehetne találni.

— (30,000 tallért) hoztak közelebb hessendarmstadti tiszték Pestre, hogy azon itt kormányuk megbizásából lovakat vásároljanak. 150 lovat már utnak is indítottak.

— (Az erdélyi helv. hitv. egyház) megerősített új püspökét, Nagy Pétert Ő Felsége kir. tanácsosi címmel ruházta föl.

— (V. Ferdinánd császár) máj. 22-én már elhagyta Prágát, s Innsbruckba utazott.

— (Kétnejűség.) A miskolci törvényszék köze-

Második évi folyam.

21. szám.

Május 27. 1866.

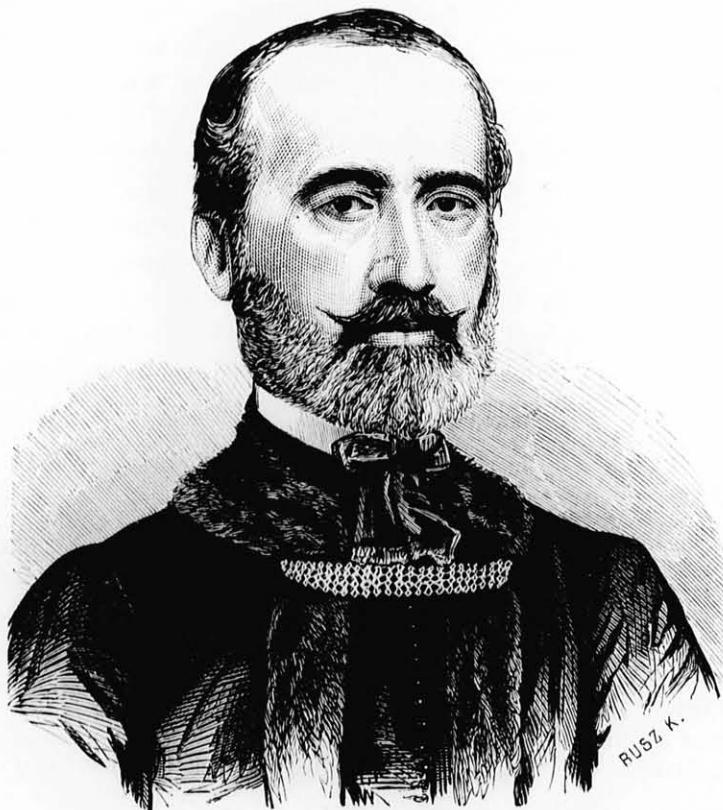
Báró Wenkheim Béla.

Főuraink azon nem nagyszámu csoportjának egyik kitünő tagját óhajtjuk itt ez alkalommal bemutatni, kik társadalmi és anyagi kiváló helyzetüket nem arra használják föl, miként ezt elkülönítő falul tekintés, melyet születésük véletlenségénél fogva a sors közöjük és nemzetük közé emelt, — kik születésüknek nem annyira előjogait, mint inkább azon kötelezettségeit tartják szem előtt melyek ez előjogokhoz tapadnak, — kik a „la noblesse oblige“ (a nemesség lekötelez) elyben a lovagiasság legelső szabályát látják, — kik megértették az utóbbi száz év szellemét, mely midőn az „egyen“ szabadságát s az „ember“ egyenlőségét zászlajára tűzte jelszavul, — habár a társadalmi osztályzatok középkori formáit nem is morzsolta szét mindenütt, — az ész és szív hódoló tiszteletét csak azok számára tartotta fenn,

kiket a társadalomban eszük s szívük jogosíthat ezt igényelni, — s kiknek józan esze s fenkölt lelkiülete azt zúgja fülükbe szüntelen: a születés címet ad kegyelemből, de csak az élet, a társada-

lom terén való nemes működés érdemi ki azt valóban; minél magasb körben született tehát valaki, annál inkább kötelessége azon lenni, hogy minél nagyobb polgárává legyen hazájának, mert még a szobor is eltörpül, ha csak a rendes élet-nagyságban állítják föl magas talapzatára.

A társadalom legnagyobb közepretegében sem a többség az, mely tetteiben, működésében mindig szem előtt tartja, hogy ő mindenek előtt a hon pol-

Báró Wenkheim Béla.

gára, s csak aztán más, külön irányu érdekek képviselője. Nem csodálhatjuk tehát, ha a társadalom kevésbbé számostagu más osztályában aránylag még kicsinyebb ezen minoritás, midőn az önzés,

a saját érdekeknek a köz rovására is megóvni törekvése emberi létünk tökéletlenségében gyökerizik. De létezik mégis ily minoritás, létezik másutt s van nálunk is, szerencséjére hazánknak! Mert a nagy eszmék, nemes célok minoritása még minden időben győzött, a meddig csak vissza bir emlékezni a történelem, mivel nála van az igazság s a morális eredmény, mely végre is maga részére hódítja a többséget.

A társadalom s a társadalom egyik osztálya ilyenfajú férfainak egyik kitünője az 1811-ben született b. *Wenkheim Béla*, magyarrá honosult külföldi család példány-tagja, kinek élettörténete és ősmert nyilvános pályája hazánk jobb jövőjeért rajongó szívünknek vigaszul s biztatásul szolgálhat.

Kiváló születése dacára az 1848 előtti fogalmak szerint honpolgári nevelésben részesülvén, azaz a közpályára készítettven elő, ezen pályán annak legalsó fokáról kezdett fölfelé haladni s a hol időnként megnyugodott, biz az nem volt „sine cura“ állomás, s így érdemeinek köszönhető, midőn 28 éves korában Békésmegye közbizalma őt küldé követjéül az országgyűlésre, hol az ellenzék soraiban foglalt díszes helyet, s hol az ország sérelmei, különösen a kereset alá vont gr. Ráday Gedeon mellett mondott bátor szónoklatai nemcsak társai, de a szabadon lélekzeni vágyó ország becsülését vívták ki számára.

Ott látjuk őt a kodifikáló választmányban, ott az 1848-diki események zajában s ott a száműzetésben.

Wenkheim Béla az ellenzék soraiban működött, de hogy jellemzésében hivek legyünk, meg kell itt mindjárt jegyeznünk, miként ő nem tartozott azon gyakran látható nyughatlan természetek közé, melyek csak azért ellenzékiek, mert számukra nincsen

az ellenzéken kívül más elem, s melyek — miként néhány vízi álatka — azonnal megsemmisülnek, a mint elemükből kilépnek. *Wenkheim Béla* az ellenzéknek nem célnak, hanem csak eszköznek tekintette, eszköznek a — hon s dynasztia javára, mint *Chatam gróf*, s a körülmények szerint épen oly kész volt a kormány pártjára állani, mint ezen nagyhirű angol államférfi; azonban tiszta jelleme becsületére legyen mondva, nem azért, hogy *Chatam*ként kormányra juthasson, — mire különben képességei hivatottá teszik, — hanem ha a kormány pártolásából meggyőződése szerint hona hasznát látja.

S ez jellemének, meggyőződésének becsületes függetlensége. Ily meggyőződésből köszönt le az 1861-diki országgyűlés feloszlata után állásáról, mint Békésmegye főispánja; ily meggyőződésből vállalta el ezen hivatalt ismét a *Schmerling*-kormány bukása után, midőn az új kormánynak céljaul a tartaléktalan törvényes kiegyenlítés mielőbbi végrehajtása látszott, mely törekvésben az átmeneti időszak nekézségeinek legyőzésére szivesen nyujtott ő is segédkezett, bárha némely rész felé népszerűségét is kockáztatva látta; s végre ép ily független meggyőződésből rendelte alá ő — mint a mostani kormány méltóságosa — ezen kormány óhajtatását a köz javának, midőn a felsőházban a második felirat tárgyalása alkalmával azon párt diadalmas fejévé lön, mely a nemzet képviselőinek a trón elé intézett törvényes kérelmeit s tisztelet- s bizalomteljes fejtegetéseit a főrendek által is változatlanul elfogadtatni törekedett, meggyőző érvekkel telt, cáfolatot nem tűrő szónoklata által, minek azon fényes eredménye lön, miként a nemzettest megmutatta, hogy habár több tagból áll, szívének azonban csak egy a dobbanása!

K é s ő ő s z s z e l.

Szép őszi nap! Felhőtlen égbolt —
Ellátni a kék hegyekig — —
Oh látom, hogy még — a mi szép volt:
Egyszer fölelevenedik!

A légben száz ezüst fonál-hid
Leng reng mint árnyék a habon.
Az ős virágillatárt szállit
A sárgult tarlott tájakon.

A madarak gyors röpte szállta
Völgyet halmot életre költ;
S bár mást jelent e sürgős lárma —
Még egyszer megújul a föld.

Zajtél döng az erdő s hegy orma,
S egy bére a másnak adja át,

Csillog, játszik a patak fodra —
S nyári nap ontja sugarát.

— Oh szív! miért miért takarnád
Egyedül felhőbe magad?
A kín ha megfog: úgy tapad rád,
Hogy magától le nem szakad!

Vesd el a mult rideg emlékét;
Lásd, fényben ég a dult liget!
Nem örvendsz-e — az ég mi kék még —
Derültebb napok jöttinek?

Nézd, — újra nyit a rózsa szirma,
S a hervadottét befedi;
Nézd! mire már halál volt írva:
Uj élő éltét leheli! —

Tolnai Lajos.

Az öreg katona elbeszélése.

(Egy 1863-diki lengyel forradalmi tiszt naplójából.)

A hadi csel által félrevezetett ellenség balfelé vette utját s minket oldalvást hagyott. Nagy ideje is volt, csapatunk a fáradság miatt már alig tudott állani a lábán: három napi gyalogolás étlen-szomjan, két élénk csata az erősebb ellenséggel... de megengedte Isten, hogy mégis megpihenhessünk.

Fölszították a tüzet; föléje akaszták a katlant; kiki elhelyezkedett, a hogy tudott, a legénység pára gyújtott, a nyelvek megoldodtak, s elkezdődött a zsidaj.

Fáradt voltam végtelenül, s így jól esett a füre leheverednem.

Isten kezében az élet; az ő akarata dönt mindeütt...

S észrevétlenül gondolatomban fölülelmedtem a valóságban: amott multam, annyi emlék, remény... méla elgondolkozás a jövőn, ... itt — fölrezenem.

A táborban zajgott a szóváltás; itt-ott dalt lehetett hallani, még a vidám nevetés sem hiányzott az önkénytes ujoncok között.

A csapatok egyike magára vonta figyelmemet.

Ifju bajtársaktól környezve, a hatvan éves Máté közlegény morogva, szakadozott szavakkal válaszolt azok tolakodó kérdéseire.

— Hagyjatok nekem békét. Mit törődtek a világ bajával, mikor magatok is fülig benne vagytok.

— Legyen oly jó, Máté gazda, — kérték tömegesen.

— Mert hát, mikor az ember kibeszéli magát, szíve is megkönnyebbül.

— Aztán meg tanulok is valamit, mert a szürke fejben okos ész lakik.

— Mondjon valamit, meséljen, — hangzott sokfelől.

Mint nagypapa unokáira, nézett az öreg az ifjakra s szemei könnyel teltek meg.

— No jól van már, jól van... Ne látnám csak, hogy szorongatjátok össze a muszkát, — hogy az ördög... uram bocsá... de úgy... no hát ide hallgassatok.

S elkezdé:

— Vannak itt köztünk urak is.

— Itt nincs ur. Mindnyájan katonák vagyunk.

— No hát úgy legyen... Isten teremtései ők is; de már én, Isten bocsássa bűnömet, ezeket az urakat nem szeretem. Nagyon is sokat láttam belőlük, ördögöt sem érnek. Alig egynehány olyan a milyen, a többi — az aztán semilyen.

Ejh nem, nem szeretem az urakat, aztán vége! ... A szegény nemesség — ez még csak megjárna... hanem a polgárnál, már hiába! senki sem különb.

Csak hogy nem ám azok, kik a külföldön vannak, kik lengyel kenyérrel laktak jól, s azután mitsem akarnak tudni Lengyelországról, hanem az idevaló igazi polgár. Nem dicsekvésképen mondom, hogy én sem vagyok nemes, de apám, öregapám, mind lubliniak s polgárok voltak.

De mit trécelek... jobb, ha elkezdem; ha pedig valami furesának látszanék, ne feledjétek, hogy én sem vagyok mai gyerek.

— Tehát gyerekkorom óta ketten voltunk jó pajtások: én Máté és Hibel Kristóf. Ugy éltünk mint testvérek, s megosztottuk szegénységünket. Mit csináltunk mint mesteremberek, az már sem titeket, sem engem nem érdekel... elég az hozzá, hogy a mikor szükség volt reá, szegre akasztottuk ezt is amazt is, s mentünk csatába.

Sokfélekép ment ott a dolog, mi is vertünk, minket is vertek. Egy esetepatében Kristóf golyót kapott a karjába, nekem meg valami kópé megtapogatta a fejemet, hanem én viszont az övét tapogattam meg.

Elkáromlotta magát a muszka, csakugy rengett bele, azután bukfencet vetett.

A háboru után pedig együtt éltünk Kristóffal városunkban.

Volt műhelyem, Kristóf segített, a mint tőle telt, s éltünk, hogy magunk sem éhezünk, s még a gyerekek is jutott, — a Kristóf kicsi leányának. Mert hát megházasodott volt, s felesége meghalván, árvát hagyott hátra.

Hejh, s milyen kis leány volt az, hogy az Isten áldja meg! A világon nem volt hozzá fogható. Ugy éreztük magunkat vele, mintha paradicsomban volnánk.

De az én Kristófum egyszer csak megfogyott, s aztán nem sokára örök nyugalomra tért.

Isten a tanum! úgy éreztem magamat, mint a kit megfelezték; de tartottam magamat Kata kedvéért, mert szegény lélek tán éhen halt volna nélküllem; Kristófnak pedig halálos ágyán meg kellett esküdnöm, hogy el nem hagyom az árvát.

Tehát maradtam. A szokott imádságokhoz újabb járult — a jó barát lelkéért való. Keresztet állítottam neki, a minő telt; azután munkához láttam, hogy ne mondhasa a más világon, hogy ros

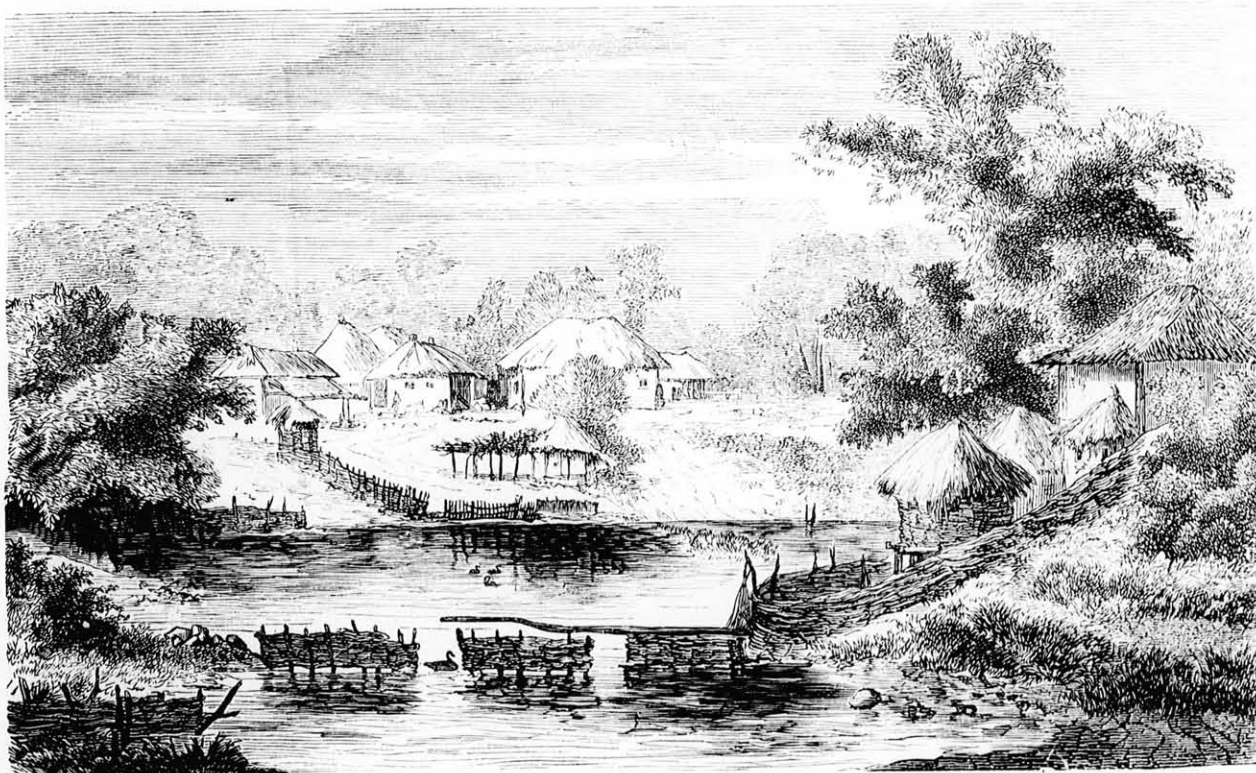
dolga lett a gyerekének, s csalódott bennem, mikor rám bízta.

Cseperedett, nőtt az eszema, s máris oly jó okos volt! S a képe olyan szép volt, hogy szívem örömeiben csaknem kiugrott mellemből, valahányszor csak reá néztem, és magamban elérzékenyedve kiáltottam föl: „Gyere hát Kristóf, nézd meg a mi Katikánkat, hogy nő mintha festve volna. És kellett is neki onnan az égből leánya fölött örködni, mert egészséges volt mindig, szerették az öregebbek, s örömet mulattak vele társnői. A mi pedig a legényeket illeti, ezek csak szájtátva nézték, hogy szökel a leány, mint egy özike, és énekel, hogy az ember nem is tudja: hol veszi ma-

met, midőn öreg szemeim még nem látták eleget és ki tudja, még tán tönkre tennék. Nem! nem adom oda. Hadd örüljön még neki az öreg!

Volt sokféle kérő! No, a katonatisztet, Isten a tanum! csakhogy a kutyáim által ki nem üzettem, ámbátor mennyre-földre esküdött, hogy ott hagyja a katonaságot, s nálunk telepedik le. Vigyen el a manó! megérik rajtad a muszkabüz! Szép is volna! hát már, saját hazámban nem találnék férjet a leányomnak?!

A hivatalnokokat, ha mindjárt lengyelek voltak is, szintén elutasítottam. Mit nekem az olyan lengyel, a ki a cár rendjelét hordja. A mi pedig a nemeseket illeti, tapasztalásból tudom, mit ér velük

Oláh falu a Duna partján. (A „Viddintől Bukuresztig“ című cikkhez.)

gát nála az a szép hang.

Hej, csak láttatok is volna. Polgárnő s királynő szolgálhatták volna, s ha palotát palota után jártok be, — olyan leány nem volt sehol s nem is lesz.

Még csak cseperedett s már nem egy legény bolondult az én *kis fűrjem* után (igy hittuk mindig, Kristóf és én.) Én meg csak szemmel tartottam őket s ha valamelyik vallomáshoz fogott, hamar a körmére koppantottam, mondván:

„A leány alig tudja még a kanalat a szájába vinni; nem a kezét, de legfőlebb a babáját adhatja...“ s a markomba nevettem, s egymás után szerencsés utat kívántam az uracsoknak.

Nézzé meg az ember! el akarnák venni kincse-

szövetkezni. Azt gondolja az olyan istenadta, hogy grácia a polgárnóra nézve, ha elveszi a lányát. Vigye a manó!

A nemességet, — s volt belőle egynehány, az egyik négy lovas hintón is jött, azt vélvén, hogy mindjárt bolondja leszek, — szépecskén kikoszarastam. S azt gondoltam, ha az ur istennek úgy tetszik, hogy kis galambom más fészekbe költözzék, hát legalább derék emberhez menjen; polgárleány polgárhoz fog menni, úgy segéljen; mert ezekkel az urakkal nem jó egy tából cseresnyét enni.

Valahol valami mesében hallottam, s a mese gyakran igazat mond, hogy ha a nő túl akar járni

az eszeden, ültethetsz oda százfejű sárkányt, mégis célt ér. Én épen úgy jártam.

Én itt, uram fia, bajlódom a sok kérővel, a mint tudok, töröm fejemet, gondolkozom, — hanem már az eszem ágában sem volt, hogy Katinkám csak a maga feje után induljon.

De hát, uram istenem, minden embernek meg van a maga rendeltetése, s ha egymásnak vannak szánva, taszítsd bár a két teremtetést két ellenkező világrészre, mégis összejönnek s megismerkednek, miljom ember közt is.

Én semmiről sem tudok semmit, csak azt látom egyszer, hogy kis fürjem elbúsulja magát, sőt hétről hétre fogyni kezd. A patvarba! Kérdezem, fag-

— Hát téged mi a manó lelt? fürmedtem reá.
— Avagy szent kép vagyok én, hogy letérdelsz előttem?

Ő pedig így szólt:

— Majszter ur! olyan kép kegyelmed rám nézve, mert imádkozni fogok előtte s addig könyörögni, a míg Katát nekem feleségül nem adja.

Fölriadtam, mintha leforráztak volna.

— Hát ez hogy-mint jutott eszedbe? Életemben se láttam, hogy valaha a leány után jártál volna!

— Oh, bocsánat, Máté mesteruram, de talán az Isten akarata az, mert tavaly egyszer szemembe ötlött, azóta Katinka képe ki nem megy fejemből. Adja hozzám, atyám, mert nélküle nem élhetek.

A bolgár part a Duma mentében. (A „Viddintől Bukuresztig“ című cikkhez.)

gatom, mi baj, hol fáj neki? Sehol, semmi, ez mindig a felelet! S e mellett fejceskéje mellére hanyatlik, egyik soha a másikat éri, s még könyez is! Boldogisten! Kihozott a sodromból, hogy azt sem tudhattam meg, mi lelte a leányt.

Óvtam a megfázástól; itattam székfűvel, elhoztam a német doktort, — mind nem használ. Majd az eszemet vesztettem.

Hát csak egyszer este, midőn szomoruan szobámban ülök, s gyötöröm magamat, hogy a lánygyerek elvész, s nincs segedelem — bejön a becsületes Antal legény, kit csak az imént megtettek asztalosmesternek, s uccu! lábaimhoz vágja magát.

Csodálkozva hallgatom. Egyszerre a kamara felé nézek; hát ott áll az én kis fürjem, lángpiros arccal, s szivecskéje úgy ver, hogy egész hozzám hallatszott.

Látta, hogy észrevettem; időm sem volt „Jézust“ kiáltani — s már ő is Antal mellé lábaimhoz borul, kér s könyörög.

Oly tele lett azon pillanatban a szívem, — mert tudni kell, hogy Antal oly legény volt, a minőt adjon isten minél többet! — hangjuk annyira lelkemig hatott, hogy nem tudtam tovább kitarítani, fölkiálték: áldjon meg hát az isten benneteket, aztán ríva fakadtam, mint egy gyermek.

Este már a kézfogót ültük. Akkor bámultam ám

csak igazán, mikor kisült: hogy a két rossz csont titkon szerette egymást; nyilatkozni pedig féltek, mert ugyancsak osztogattam a kosarakat, s Antal még nem volt a maga kenyerén. Mihelyt azonban mester lett s műhelyét berendezte, közös tanácsban elhatározták, hogy két tűz közé szorítanak, s kapitulációra kényszerítenek.

Erős is volt az atak, bár egyikük sem volt még csatában. Kapituláltam, de isten látja lelkemet, még gyónás után sem éreztem magamat jobban, mint akkor, mikor boldogoknak láttam őket. És éjjel álmomban láttam Krístrófot, a ki megköszönte, hogy lányát fölneveltem.

Az öreg katona fősóhajtott, ájtatosan keresztet vetett magára, azután néhány hasábot tévén a tűzre, folytatá:

— Vizkeresztkor kellett volna lenni az esküvőnek.

Szaladtam jobbra balra; behajtottam követeléseimet, összeszedtem néhány fekvő garasomat, no és némi kis hozomány csak kikerült, mert hát nem akartam a gyermeket meztláb eresztetni el, ámbátor a derék Antal elvette volna úgy a mint volt, mert szerelmes volt az istenadta, hogy azt sem tudta az ember, hogy fér meg az mind benne.

Ment a dolog, úgy a hogy; én pedig újra fiatalnak éreztem magamat, látva kis fürjem boldogságát, a ki ismét egészséges lett, s mint a madár dallal köszönté, dallal búcsúztatta a napot. Azt gondolám, boldogságuk láttára boldogan hunyom be egykor szemeimet. — Isten másként akarta. Legyen meg az ő akarata!

(Vége köv.)

A vakok ügyessége.

A vakok hallása s tapintása sokkal élesebb mint a látóké, mert a természet talán ezek finomságával akarta pótolni náluk azt, mit a látás által elvett tőlük.

A thüringiai erdő tövében élt egy órás, ki már kora gyermekségében elvesztette látását s ez ember tapintása oly finom volt, hogy az óra legesekélyebb hibáját is észre vette, s a reszelő minden hamis huzását, úgy hogy alig volt lakatos vagy kovács, a ki kedvére tudott volna dolgozni. A toronyórákat, melyeket készített, maga szállította rendeltetésük helyére s minden baleset nélkül haladt el az útjába eső keskeny pallók s gerendák felett.

Párisban pedig, midőn egykor igen sűrű köd volt, az épszeműek vakok által vezetették magukat, nehogy a Szajnában essenek. A vak Dülön flótán s a vak Paradies zongorán oly tökéletességgel játszott, mint ritka épszemű.

A müncheni akadémia gazdag gyűjteményében egy fából készült vadász látható, mely szerfelett csinosan s a legtökéletesebb aránymértékkel van metszve. Ennek készítője egy vak tiroli volt.

Angliában nemrég egy vak takács élt, ki nemcsak hogy oly jól folytatta mesterségét mint bárki más, hanem még szövőszékét s egyéb háziesszkezeit is ő maga készítette. De ez még nem minden. Mivel a zenében rendkívül gyönyörködött s az orgonát különösen kedvelte, egyszer azon kívánságát fejezte ki, hogy szeretne a városi templom orgonájának szerkezetével megismerkedni. Azonban kevés kilátása lévén arra, hogy neki az orgona megvizsgálása megengedtesék, e dolgot kiverte eszéből.

Ez időtájban történt, hogy az orgonajátszó meghalt. A takács jelenlétében több ízben beszéltek azon férfi ügyességéről s az orgona kitünőségéről, mi ismét felébreszté benne a régi szenvedélyt. Ennek következtében egy ízben, éjjélkor felkelvén ágyából, az orgonához vezető ajtókat kinyitotta s ehhez eljutván, annak megvizsgálásához oly nagy zajjal fogott, hogy arra az egész szomszedság felébredt.

Minden ablakban emberfők jelentek meg, s egyik a másikat kérdezé, hogy hallja-e a lármát és sokan azon véleményben voltak, hogy az orgonajátszó lelke feljár a sirjából.

Most néhányan, kik merészebbek valának, bátorságot kaptak s azt vélvén, hogy a zajt tolvajok okozhatják, lámpák s fegyverekkel ellátva mentek a templomba, hol azonban a vak takácson kívül kit sem találtak.

Ez a tett felfedezések következtében egész magán kívül volt örömeben s ezért nem hallotta a jövők közeledését. Természetesen, ezek megfogták őt, de midőn megtudták, hogy ily szokatlan időben mi vezette a templomba, rövid megintés után ismét szabadon bocsáták. S midőn a tanács előtt kívánsága szóba jött, ismervén a férfi ügyességét, előrelátását s ovatosságát, nem sokat tanakodtak, hanem engedélyt adtak neki az orgona további megvizsgálására. E időtől fogva az orgonakészítésnek adta magát s Man-szigeten van egy nagy orgona, mely e vak takács által készített.

Angliában egy fiatal leány a himlőben mind látását, mind hallását elvesztette.

De isten hegyelme ez irtóztató csapást az által

enyhítette, hogy szaglása s tapintása oly finommal, hogy még a színeket is képes volt megkülönböztetni.

Elvonultságában varrással töltötte idejét, mely csodálatraméltó finom volt. Irni is tudott s írása nem kevésbé volt meglepő, mivel a sorok zsinóregyenesek valának, a betűk és szavak a kellő távolságban állottak egymástól, a vonások csinosak s gyöngédek valának. De a mi legkülönösebb az,

hogy képes volt észrevenni valamely betű kihagyását s azt a kellő helyre szúrta be a sor fölé.

E két foglalkozással töltötte el a napot s néha az éjjelt is; mivel ha nem tudott aludni, nem kellett gyertyát gyújtania, hanem azonnal himzörámája vagy íróasztalához sietett. S elég különös volt látni, hogy mély homályban is oly szépen varrt és irt, a hogy sokan nem tudnak, bár fényes nappal jó szemekkel fognak hozzá e két dologhoz.

Közli: **Szabó Aurél.**

Török igazságszolgáltatás.

(Egy magyar gyógyszerész naplójából.)

Hogy mily egyszerű, rövid, s mégis biztos az igazságszolgáltatás a törököknél, azt az alább közölt példa eléggé bizonyítja.

Bizonyos ozmán kereskedő huzamos idő óta tartozott 140 piaszterral. Dacára számtalan felszólításomnak, ki nem elégitett, s így nem maradt egyéb teendőm, mint adósomat az illető bírónak — *kadi* — följelenteni, s rajta pénzemet megvétenni. Szándékomat adóssommal előre tudattam, s figyelmeztettem. Ő nem hitte, hogy azt tenni bátorodom; azonban mégis tudatta velem, hogy ha bíró elé idézendem, éltem világát kioltja.

Ismervén emberemet, valamint megszoktam már az afféle fenyegetőzéseket hallatni, üzenete meg nem ingatott, hanem valóban fölkerestem a bírót, s bajomat előadtam. A *kadi* komoly szigort tanusító arccal hallgatta végig beszédemet, s mig engem csibukkal megkínálva maga mellé ültetett, addig másrésről két fegyveres *kavazt* — csendőrt — küldött adóssom kézrekerítésére. Alig mult el fél óra, a törvényszoba ajtaja, melyben mi ülünk, megnyílik, s azon adóssom a két fegyverzett *kavaz* között megjelenik. Földig hajtván magát, megáll a szoba közepén s némán várja a bíró szavait.

A bíró következő szavakkal fogadta őt:

Bíró: Ismered-e ezen embert? — (reám mutatva.)

Adós: Igen!

Bíró: Honnan?

Adós: Gyógyszereket vásároltam tőle!

Bíró: Fizetted-e?

Adós: Nem!

Bíró: Mennyivel tartozol neki?

Adós: 120 piaszterral!

Bíró: Mennyivel, gyógyszerész? (reám mutatva.)

Én: Száznegyven piaszterral!

Bíró: Hallo ember? — hazudni akarsz?

Adós: Lehet, hogy annyi, elfeledtem!

Bíró: Szándékozol-e fizetni?

Adós: Igen!

Bíró: Mikor?

Adós: Ha pénzem lesz!

Bíró: Mikor gondolod, hogy lenni fog?

Adós: Egy hónap múlva!

Bíró: Igazat mondj, ember!

Adós: Allah tanum!

Bíró: Jó! Te egy hónapot mondasz, hogy fizetni fogsz; legyen kettő! Ember, jól vigyázz! a pénz itt legyen. Mehetsz!

Eltávozván adóssom, némán földig hajtá magát. Most a bíró felém fordult s mondá, hogy két hónap elmulta után jöjjenek el a pénzért. Én kételkedve távoztam. Két hónap eltette után pénzemet csakugyan a bíró ülésén találtam, azzal a különbséggel, hogy három piasztert levontak belőle bírói díjazásul.

Megkapván pénzemet, bizalmasan kérdém a *kaditól*: mit teendett volna akkor, ha adósságát eltagadja, avagy a kitett időre nem fizetett volna adóssom? — Hogy eltagadja — felel a bíró — azt nem hittem, mert a pégamber — próféta — hive hazudni nem szokott. Ötvenhárom éve vagyok bíró, de még oly eset nem történt. Különben, ha tagadta volna adósságát, rá tétettem volna négy ujját az Alkorán négy könyvére, — mit nem tesz, s nem is tett Muhammed egy követője sem. Nem fizetés esetében addig éheztettem az adóst, miglem fizet, mert Allah után *sütyür elham düll Alla!* — Isten segítségével bíró itt én vagyok.

Tanács Mihály.

Viddintől Bukuresztig.

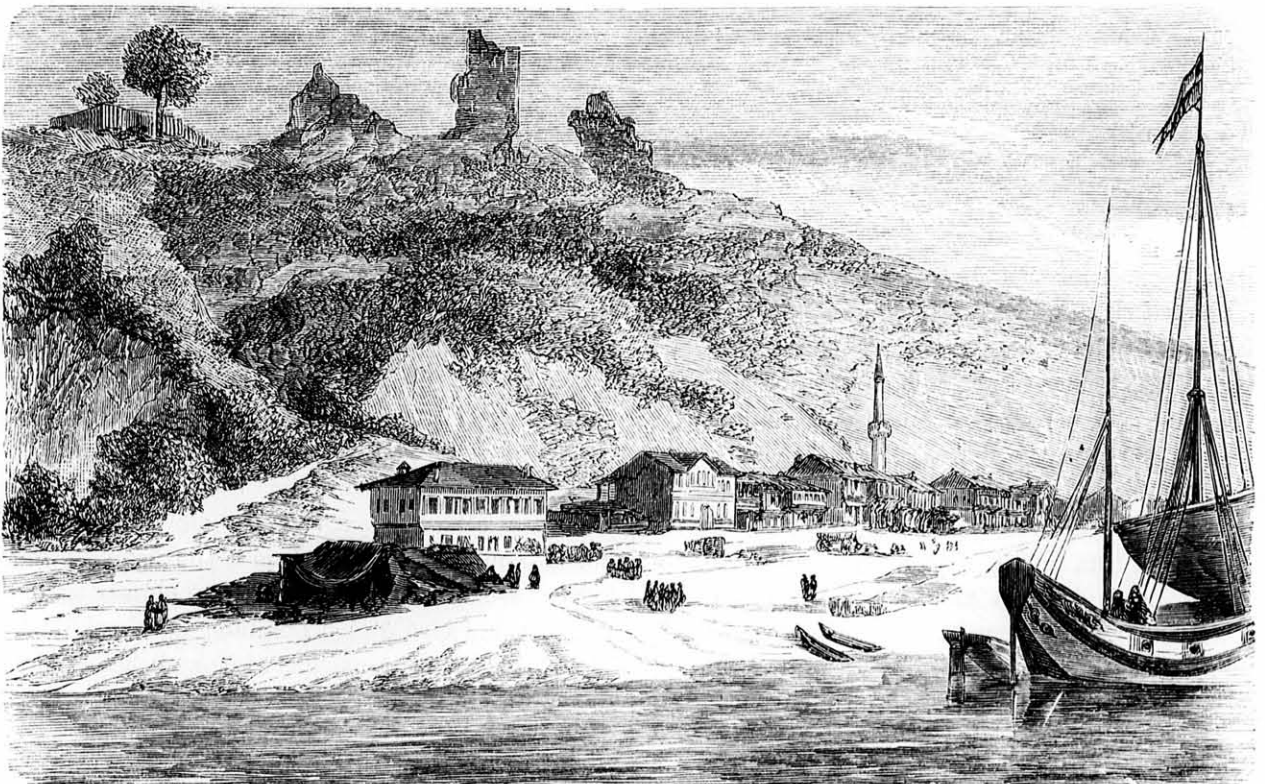
II.

(A Duna oláhországi s bolgár partja. — Oláh falvak. — Piros gomba-aláíu nők. — Rakova, Turna, Nikápoly s ennek magyar története. — Szisztov.)

Viddinen tul a Duna partjai az oláhországi oldalon lapályosak, a bolgár oldalon pedig hegyesek és sok helyütt tökéletesen csupaszkok, a folyam felé meredek, s e részeken széles egyenetlen utak kanyarognak föl az ormok felé, itt-ott félig földbe süppedt gunyhók mellett haladván el. A gyér kecskenyájak száraz és egészen portól lepett sovány fűvön legelésznek, s itt-ott egy-egy hosszú, fehér vászonba burkolt nőt láthatni, a mint térdig a víz-

don ezek a magános bolgár asszonyok óriási veres gombákhoz hasonlítanak.

Minél tovább halad az ember lefelé, a Duna mindjobban szélesbedik s lassan hömpölygeti tovább zavaros hullámain. Misem teszi változatossá az egyhangu tájat; a hajó a bolgár partok felé közeledik, s most az oláh part oly távol esik, hogy hosszú ideig csak alacsony s határozatlan vonalnak látszik.

Szisztov, a Duna török partján.

ben áll s halakra horgász.

Az oláh helységek a tartomány belsejében néhány elszórt házzal kezdődnek, melyek tovább csoportokban, még távolabb pedig árnyas fák alá hosszú sorokba építvék; ellenben a bolgár oldal majdnem egészen elhagyatott, s itt a folyam mentében nem láthatni országutat. A gyér falvak csak félig-meddig vannak fölépítve, s az ezeket összekötő gyalog-ösvényeken, melyek a kopár meredélyeken kigyóznak alá, időről-időre lassan haladó nőket vehetni észre iszonytató nagy és veres esernyők alatt, melyek oly ivezetűek, mint a mór kupolyák, úgy hogy az alattuk járónak csak ránc nélküli, nem hullámozó szoknyája látszik. Ily mó-

Megint állomáshoz érünk. Ez *Rakova*, a bolgár parton; kellemes, hosszukás zöld dombon fekszik, melyről szép minaret (a török mecsetek tornya) nyulik ég felé, s a várossal szemben először pillantunk meg horgonyozó török hajókat; ezek szélesek, tarkabarkára füstöttek, s elől-hátul felkunkorodottak, úgy hogy nagyon hasonlítanak a XVI. századbéli hajókhöz.

Nemsokára Nikápolylyal (Nicopolis) szemben, mely Magyarország történetében oly nevezetes szerepet játszik, — keresztben hasítjuk át a Dunát, hogy az oláhországi parton az Olt (Alula) torkolatánál fekvő *Turna* nevű állomáshoz érjünk, hol a kikötőn kívül egyebet nem láthatunk a víz-

ről, mert a szigetkék s a magas martok egészen elrejték szemünk elől a várost. A tuloldalon *Nikápolynak* igen festői helyzete van; viruló vidéken, zöld-lombu fák közt fekszik, s két domb uralkodik fölötte. A jobboldali dombon földbástyákkal ellátott erőd, a baloldalin pedig figyelő-torony van. A város nagynak s csinosnak látszik, s a két domb által képezett völgybe mélyed be. Nikápoly lako-

királyt és francia szövetségeseit kegyetlenül megverte, úgy hogy maga a király is csak egyszerű csolnokon futamodva mentheté meg életét.

Innen lefelé haladva egy másik történeti nevezetességü hely, *Szisztov* mellett haladunk el, mely azonban már az újabb korban szerepelt, t. i. 1791-ben, midőn Ausztria és a beteg emberré váló Törökország közt itt kötötték meg a békét

A péesi meceset-templom. (Fénykép után rajz. Blumberg. Szövege a túlsó lapon.)

sainak száma mintegy 20,000, kik jobbára római katolikus bolgárok. Van e városnak ó-hitű érseke s katolikus püspöke. A szép török mecesetek, bazárok és viruló kertek bájos külsőt kölcsönöznek e helynek, mely magyarországi történetünkben nevezetes az 1396-diki nagy ütközetről, melyben I. Bajazed szultán a könnyelmű Zsigmond magyar

Szisztovnak mintegy 15,000, jobbadán bort termesztő és ezzel kereskedő bolgár lakosa van, kiket Thierry, az „Attila fiai“ írója a magyarok közel atyafiaiának mond lenni, bárha nyelvük mai nap már szláv-török vegyülék. *Szisztov* regényes képet nyújt a Dunáról tekintve, a fölötte uralkodó alacsony hegy tetején szétszórt várromokkal.

P é c s.

II.

Ki Pécsét meglátogatta, az bizonynyal nem örömet hagyá el; okát a magyart annyira lelkesítő történeti emlékekben, — melyek nemesak a városban, de az egész környéken nagy számmal léteznek — lelhetjük föl.

E történeti emlékek között első helyen áll a roppant góth stylben épült négytornyú basilika, melynek rajzát e lapok mult számában közlöttük. Eredetéről — t. i. ki által építettet? mit sem tudunk; de azt állíthatjuk, hogy nem Péter király építtette, nem is építtethette rövid és zavarteljes kormányozása alatt. Alakja, erős, faragott kőből épült falai, négy csoka tornya, — szóval minden arra mutat, hogy ez inkább várkastélynak épült, mint templomnak. Mostani külső nagyszerűségét e század elején nyerte. Homlokzatán, a 12 apostolnak 16 láb magas, egy-egy darab kőből művészen faragott szobra foglat helyet. Külső nagyszerűségének azonban belseje épen nem felel meg. De még is említést érdemel a szanctuarium és a gr. Eszterházi által 4000 ftért vásárolt, alabástromból faragott, Krisztus születését, szenvedését sat. ábrázoló dombormű, a 48 változatu orgona, úgy a keresztény ős időkből fönmaradt földalatti katakombá, nemkülönbén azon hely, hol Péter királyt eltemetettnek vélik.

Tévedések elkerülése végett meg kell jegyez-nünk, hogy az e helyen látható domborművek nem Péter, hanem Heródes kegyetlenségeit ábrázolják. Említésre méltók még: sz. Mihály és sz. Sebestyén fehér márványból faragott oltár-szobrai, nemkülönbén a művészi kezek alól került oltárképek és a „Péter“ nevű nagy harang.

Pécseszel e templom is sok viszontagságon ment keresztül. Már 1064-ben, ép ugyanaz nap éjjelén, midőn Salamon megkoronáztatásának vala tanuja, leégett. Most ez ellen biztosítva van, miután teteje vörös rézzel borított be. A török 143 évi uralma alatt istállónak, fegyver- és magtárnak használta.

Nagy Lajos dicső királyunk itt 1367-ben „Studium generale“ címmel akademiát alapított, hol évenként 2000 ifjunál több nyert kiképezést. Ezen, akkoriban igen híres akademia alapításához nagyon sokkal járult Vilmos pécsi püspök. — A mohácsi gyászos emlékü esata után még fönnállt egy ideig, de már 1550—1560-ban szó sincs róla; 1785-ben II. József császár a győrit ide áttétetni rendelte; de ez már 1802-ben ismét Győrbe visz-

szavitetett, míg végre a boldog emlékezetű b. Szepesi Ignác vagyónának részbeni fölládozásával új akademiát alapított és azt 1835-ben meg is nyitatta. Fájdalom azonban, ez is 13 évi lét után 1848-ban megszűnt. Épületében, mely hajdan a pálosok kolostora vala, 1848-tól 1865-ig a nagy gymnasium volt, mert ennek épülete katonai laktanyává lön. Nagy lett azon hirre Pécsett' és környéken az öröm 1861-ben, hogy ez akademia megnyílik; de ez csak közelebb történhetett meg, a mostani püspök lelkes áldozatkészsége és buzgalma folytán.

Az említett épületeken kívül említést érdemelnek: a püspöki könyvtár, 18000 kötetből álló, — mely a közönség használatára is nyitva áll; a városháza, melyet b. Szepesi csinosított ki; a takarékpénztári épület, a bazár, a párisi utca, a színház, az ujtér, a város- és irgalmas nénék temploma; az első török mecset vala s képünkön látható. Továbbá a Mecsek egyik emelkedettebb völgye, a Tetye, hol Szakvály püspök nyári lakának romjai láthatók. E helyre szoktak a pécsiek a „zöldbe“ jönni. Ugyanitt bugyog egy forrás oly bőven, hogy az több mint 20 malmot hajt a városban. 1864-ben itt tartatott meg a pécsi dalárda által rendezett első magyarországi dalárünnepély. Nem messze van innen a köszénbánya, mely oly jó minőségű szenet szolgáltat, hogy azt az angolországi-val egy minőségűnek mondják. Vashámora is van, mely jeles vasat ad.

Lakosai nagyobb részt katolikus iparosok; de vannak más vallásuak is, nevezetesen izraeliták, kik most gyönyörű zsinagogát építenek a pesti mintájára. A város igen élénk kereskedést üz, mit nagyon elősegít a mohács-uszogi (pécsi) vaspálya s nem kis lendületet adand majd a pécs-kanizsai vonal is ennek.

A kereskedés egyik ágát a bor teszi; Baranyának igen kitünő bortermő helyei levén, azt külföldre is elszállítják. Régente posztó-gyára is volt, most azonban nincs. Jelenlegi társadalmi élete csak olyan, mint más városé: politizálnak a kaszinóban, s ha színészek vannak, a színház többnyire tömött. Helyi lapja már több izben volt s most itt nyomják és szerkesztik a „Kath. népnevelők Kalauzát.“

A kiállott szenvedések után Pécs nem akar elmaradni a kortól, hanem nagy léptekkel halad a tudományosság, művészet és ipar mezéjén.

Nyarfi Károly.

A magyar király Mátyás után.

A magyar főurak, kik meghajlott fővel hallgatták Mátyás király parancsait s ellenvetés nélkül teljesíték azokat, örömmel ragadták meg az alkalmat, hogy halála után mind e megaláztatást trónutódjának kamatostól fizethessék vissza. Bizonyára nem valótlan azon állítás, hogy Korvin Jánost nem a folt születésén, mint inkább atyjához hasonló férfias jelleme buktatta meg; mi onét is következtethető, hogy a jeles tulajdonokkal megáldott János, Albrecht vagy Zsigmond helyett tehetetlen testvérüket, Ulászlót választották magyar királylyá. — Legfőbb gondjuk volt Ulászlót királyi tekintélyétől tökéletesen megfosztani, s nehogy őket valaha bármikép is gátolhassa, legelőször is a Mátyás által szervezett rendes katonaságot mint szükségtelet szétosztatták; — továbbá arra törekedtek, hogy minél szegényebb legyen, a miért is nemcsak évi jövedelmét, de az országra fordítandó adót is lehetőleg megnyirbálták, — azt híván fel okul, hogy Ulászló nem képes pénzével gazdálkodni, s tehetetlensége miatt az országot külellentől megmenteni, sőt hálát követeltek az országtól, hogy ők, kikre szükségkép nehezebb az ország védelmének terhe, az erre egykor netalán fordítandó pénzről előre gondoskodnak.

Hogy ezt valóban elérték s a kincstár részére fizetendő összegek igen gyéren jöttek be, kivüláglik abból is, hogy p. o. Ujlaky Lőrinc herceg a várába adóért jövő királyi tisztviselőket büntetlenül üttethette agyon, s nem fizetett semmit; — mások pedig felhasználván a király gyengeségét, reá birták, hogy írásban felmentette őket az adófizetéstől. Ily felmentő iratot még a leghatalmasabb urak sem átalloztak kicsikarni Ulászlótól, jóllehet ők mint elsőrangú hivatalnokok egyszersmind roppant fizetésekkel is voltak ellátva. Így Szapolya István nádor roppant jószágai után járó évi adójából, mely 11,937 aranyat tett ki, semmit sem fizetett; sőt évenként, mint nádor 4,000 aranyat, só árában 2,000 aranyat, mint a sárosi vár parancsnoka 4,000-et, mint koronaőr 1000 aranyat huzott az ország pénztárából. Nem fizetett számos uradalmaitól Korvin János sem, jóllehet különféle tisztségeiért évenként 10,000 aranyat huzott az országtól. Nem fizetett Somy József temesi gróf sem, ki pedig évenként 9,000 aranyat tett zsebre, s ezért csak 100 lovas katonát tartozott tartani. Hasonló módon nem fizettek a többi zászlós urak, püspökök, számos mágnások és udvari emberek, a roppant jövedelmekkel bíró prépostok, apátok, sőt még ezek rokonai sem. Bakács Tamás egri püs-

pök 1494-ben 3,374 aranyat, 1495-ben 3991 aranyat; Ernst Zsigmond pécsi püspök pedig 1494-ben 5,428 aranyat, 1495-en 5,206 aranyat tartozott volna jószágai után fizetni, — s így két püspök két év alatt 17,999 aranyat huzott el az ország pénztárától. Mi több, a főurak közül sokan, mint p. o. Bakács Tamás egri, Bakács Ferenc győri püspökök, Domokos székesfehérvári, Tamás pécsi nagy prépostok sat. annyira telhetetlenek voltak, hogy a különben is kirablott királytól templomok felszerelésére alamizsnát kunyoráltak; — a nyitrai püspöknek a többek közt az infulájáért járó 120 aranyat is Ulászló fizette.

Midőn ezen árnykirály testvéreivel értekezendő Lőcsére jött, fényes kíséretét ő látta el élelemmel, sőt ezek cselédjeit egyszersmind ruházattal is. A pécsi püspök s kincstartó számadása szerint 2,531 arany költetett el mindennemű atlasz, damasz, s egyéb szövetek sat. bevásárlására Szapolya István, Bakács Tamás egri püspök, Drágy Bertalan erdélyi vajda, Bánffy Miklós, Ráskay Balázs sat. cselédjei számára. S valószínűleg, midőn 10 évvel később Pozsonyba s Bécsbe ment, hasonlóan ő fedezte kíséretének minden kiadásait. — Midőn a főurak az országgyűlésre fényes banderiumnak élén jelentek meg, az ezekre kiadott pénz is Ulászló rovására ment. Így az 1500. évi országgyűlés alkalmával, — midőn Geréb Péter választatott nádornak, — Drágy Bertalannak 1920 aranyat, Várday Péter kalocsai érseknek s másoknak pedig 1,000 — 1,000 aranyat fizetett; míg ellenben ha a határvárakból a futárok egymást érték, sürgetve kérvén a hátramaradt zsoldot, azok türelemre utasítottak, gyakran üres biztatásokkal eresztettek utra, mi alatt az éhező várórség rablásból tengődött, s végre elhagyta a várat.

Ha Ulászló pénztára üres volt, e főurak készséggel kölcsönözték neki saját pénzét hallatlan kamatra; s így céljokat elérték: Ulászló, a magyar király, alattvalóitól függő helyzetbe jött, — szegény lett. Tekintetbe véve a pécsi püspök számadásait, azon szomorú meggyőződést meritjük abból, hogy a gazdag Mátyás király utóda saját személyére igen keveset költhetett. A magyar királyok egész Mátyás király koráig minden jelesb bortermő vidéken birtak terjedelmes szőlőhegyekkel; Ulászló ellenben elajándékozta, zálogba vagy csekélységért haszonbérbe adta; így a veszprémi s szerémi szőlőket az ottani püspökök majdnem ingyen bérelték.

Érdekesnek találok a pécsi püspök számadásá-

ból egy kis kivonatot közölni, melyből kiderül, hogy a király két év alatt mennyit adott ki, pl. konyhára hetenkint 100 aranyat, belföldi borokért 5950, az olasz malvasiai borért pedig 182 aranyat, a háztartáshoz szükségelt ezüstedényekért 3636, rézedényekért pedig 1895 aranyat, az udvari személyzet fizetésére 21,528 aranyat, ajándékokra — török-bársony, selyem, hermelin s egyéb drága szövetekért 6924 aranyat, a király által igen kedvelt déli gyümölcsért 60 aranyat, zenére s énekeseknek 200, vivóknak 120, szemfényvesztők s medvetáncoltatóknak 40 aranyat, a sólyom-vadászmesternek 21 aranyat, egy kincskeresési kísérletre 10 aranyat, a kolduló szerzeteknek 360 aranyat, nagy ünnepek alkalmával áldozatra 3—4 aranyonként összesen 40 aranyat, a koldusoknak 1—3 aranyonként összesen 52 aranyat. A bevételek közt a püspök nem említi a bányák és sóaknák jövedelmeit, míg e két év alatt a reájok fordított összeget, a bányákra 12,531 aranyban, a sóaknákra pedig 5000 aranyban állapítja meg.

Midőn Ulászló 1502-ben Candia Anna foixi grófnéval, XII-ik Lajos francia király unokahugával menyegzőjét volt tartandó, erre Geréb László kalocsai érsektől kölcsönzött 2000 aranyat, egyszersmind halasztást kért tőle előbbi tartozására nézve; a lakadalom alkalmával szokásos menyasszonyi s egyéb ajándékokra pedig az országgyűléshez volt kénytelen pénzért fordulni. — Gyakran megtörtént az is, hogy a király pénztára négy napi kiadásait sem tudta fedezni, s ekkor aztán alattvalói egyikéhez hívatta meg magát ebédre, vagy hitelbe hozatott húst a mészárosoktól, bort pedig a mágnásoktól. Heltay Gáspár feljegyezte, hogy egy ízben a pécsi püspökhöz mentek az udvari szolgák üres palackokkal, ki csodálkozását fejezte ki azon, hogy a király pincéjében nincs bor. Midőn azok azt felelték erre, hogy nemcsak a pince, de az éléskamra is üres, a püspök rögtön a királyi udvarba hajtattott, hol Ulászló előtt rettenetesen leszidta a királyi háztartás felügyelőit, lopással s uzoráskodással vádolván őket; végre becsukással is fenyegetőzött, ha a király asztalát ezután nem fogják becsületesen ellátni.

Hogy a király sem a felvett pénzeket nem birta alattvalóinak visszafizetni, sem udvari tisztviselői fizetését rendesen kiadni, az magától értetődik, s azért is a végsőre szánta el magát: két évvel halála előtt a legtöbb királyi s mezővárosok, várak, vámok s a korona jövedelmei el voltak zálogosítva. Igy Wagner szerint Tárcazy Jánosnak, a székelyek grófjának 12,000 aranyat tevő hátramaradt fizetésében Algyógyot adományozta. Ha-

sonlókép hátramaradt fizetésben, vagy a kikölcsönzött összegek fejében zálogba adta a következő javakat: a trencséni harmincadot Nagy-Szombat és Szokolca városokkal Szapolya János, erdélyi vajdának, — Esztergom városát s uradalmát Bakács Tamás esztergomi érseknek, — Szeged s Eperjes városokat uradalmiakkal Perény Imre nádornak, — Szempthe és Csókakő várakat s uradalmakat Kanisay Lászlónak, — Diósgyőr várát s uradalmát özvegy Both Andrásnének, — Csepel szigetét Szalkán László váci püspöknek, — Munkács várát s uradalmát Perény Ferenc erdélyi püspöknek, — Holics várát s uradalmát Czobor Imrének, — Huszt várát s uradalmát a máramarosi sóaknákkal Perény Gábornok, — Gesztes várát s uradalmát Somy Gáspárnak, — Fenyő falut Móré Lászlónak, — Sámbekek várát uradalmával s Keszi falut Buzlay Mózes főudvarnokmesternek, — a karthausi rendnek Szent-Gál s Németi falukat, — Kasztellánfy György örökösének Mező-Kövesd városát, — Sárkány Ambrusnak és Keserü Istvánnak a pozsonyi s budai harmincadot, — Széchy Tamás és Gyulay Jánosnak a tótor-szági harmincadot, — a kassai polgároknak a kassai harmincadot, — Mihály és Felix florenci kereskedőknek az erdélyi huszadot, — Thurzó Györgynek a körmöci bányákat, — Barber Istvánnak az ó-budai uradalmat, — Podmaniczky Jánosnak Solmár várát s uradalmát, stb.

Ezeket tekintetbe véve át kell látnunk, hogy Ulászló nem igen irigylendő helyzetben hagyta trónját fiának II. Lajosnak. Igaz, hogy e szerencsétlen fejedelem sem sokat törődött sem királyi tekintélyével, sem az országgal. Pray följegyezte, hogy II. Lajos, ki rendesen délig aludt, annyira érzéketlen volt minden iránt, hogy p. o. nem gondolt azzal, van-e pénztárában valami; s ha államtanácsosait összehívta, maga meg sem jelent az ülésben, s hagyta azokat estig veszekedni, s aztán eredmény nélkül szétmenni.

Engelnél olvashatjuk macedoniai László volt szerémi püspök számadását, mely szerint 40 nap alatt a következő összegek adtak ki: az államhivatalnokok fizetésére, a határ várőrök napi díjára s a hadiszerek bevásárlására 9834 arany; az udvari tisztviselők fizetésére 3424 arany; a királynénak 1986 arany, a királyi konyhára naponként 25 arany, tehát összesen 1000 arany; fűszerekre 167 arany, borra 77 arany, a király mindennapi s hadi ruházatára 162 arany, zenészek s énekesekre 19, vivókra 10, alamizsnára 8 arany, papírosra 5 arany, a sólymok és más madarak ellátására 1 arany, a lengyel követek 24 napi élelmezé-

sére naponként 12 arany, tehát összesen 288 arany. Ajándékokra 159 arany, Pók János királyi kamarás nász-ebédjére 50 arany.

Végül ide igtathatjuk, hogy Szapolya János maga, a Báthoryak, Perények s Thurzók összevéve gazdagabbak, az esztergomi érsek s egri püspök

pedig egyenkint csak valamivel voltak szegényebbek II. Lajos királynál. S így a gazdag Mátyás király utódai Európában a legszegényebb s legtehetlenebb fejedelmek közé tartoztak.

Baloghy Gábor.

Egy tizenhat éves magyar orientalista.

A napokban egy csomó magyar nyelvre fordított török mese kíséretében következő tartalmú levelkét kaptunk: „Kedves barátom! — Ezen elbeszélések nem annyira belbecsük, mint inkább azon körülménynél fogva érdekesek, hogy fordítjuk egy tizenhat éves magyar fiú, ki a török nyelvet, — mely nehézségéről híres, — bámulatosan rövid idő alatt tanulta meg. Ő több európai és ázsiai nyelven olvas s jól érti ezeket s kiváló nyelvészeti tehetsége a legszebb reményekre jogosít. — *Vámbéry Armin.*“

Midőn tehát ezen tehetséges ifju, *fehérvári Goldzieher Ignác* törökből fordított meséinek néhányát bemutatnók, egyszersmind figyelmeztetjük olvasóinkat, hogy ezen jelentékteleneknek látszó elbeszélések élénk világot vetnek déli szomszédaink és fajrokonaink erkölcsi életére is.

I.

A fenséges próféta idejében élt egy férfi, kinek egy neje és két gyermeke vala. Ezen szegény család teljes egy hétig nem birt élelmi szerekkel; de esetlegesen megtörtént egy napon, hogy ismeretlen helyről kevéske étel érkezett, mely azonban csak egy személy éhének lecsillapítására volt elegendő. Hozzájárult még egy idegen férfi jövele, ki e szegény család vendégszeretét igénybe vevé. A családátya így szóló nejéhez: „Asszony! a mindenható Allah áldást küldött házukba és kegyelmes volt; van-e házukban élelem?“ Az asszony válaszolá: „Van ugyan, de csak egy személynek elegendő.“ A férj: „Feleségem! — ugymond — kérlek, altasd el gyermekecskéinket, az ételt pedig egyedül a vendég egye meg. Mi pedig — folytatá, következőképen járjunk el: beesteledvén, te mindjárt meggyujtod lámpánkat és az ételt a szobába hozod; később hirtelen elotlod e szavakkal: Ej! a lámpa eldölt, kimegyek, ismét meggyujtom.“ Erre én így szólok: „Nem szükséges, sötétben is ehetünk.“ Erre kezeinkkel oly mozdulatokat teszünk, hogy vendégünk azt gondolja, mintha mi is részt vennénk az evésben; ezen véleményben az idegen a táblán levőt egyedül fogja megenni.“ Csakugyan így cselekedtek a háztársak, minnek következtében vendégük jóllakhatott. Korán reggel az idegen ut-

nak indult, a családátya pedig, miután meleg abdesztet¹⁾ vett, a mecsetbe ment, hol a fenséges prófétát *áldott hátával* az oltár felé fordultan vevé észre. A szegény férfiut a próféta meglátván, így szólítá meg: „Jó hirt hozok neked. Gábor angyal, (béke reá), részedre a mennyországot tartja készen. Oh ember! — folytatá, — a dicső és mindenható Allah számtalan sokat ígért neked és feleségednek.“ Immár testvéreim! Vegyétek fontolóra, cselekedtetek-e már ti is oly módon, hogy az élelmet gyermekecskóitekétől és önmagotoktól megvonván, másokkal tanusítottatok vendégszeretetet?

II.

Megtörtént Ibrahim padisah idejében, hogy az uralkodó egy hegy mellett sétálván, észrevette, miként vesz egy varju egy darabka kenyéret csőrébe és hogyan távozik el az nyomban. — A padisah szolgálóihoz így szóla: „Menjetek a varju után és kutassátok ki, hogy a kenyérdarabot hová viszi.“ — A szolgálak uruk parancsának engedelmeskedvén, látták, hogy egy ember fához van kötve és a csőrében kenyérdarabot tartó varju ezt azon ember szájába teszi és megint eltávozik, és hogy utána egy másik varju csőréből vizet nyújt a szerencsétlennek. Az ember e szavakra fakadt: „Dicsértessék a mindenható Allah, ki szolgálait táplálja és ki egyetlen teremtményéről sem feledkezik meg!“ Ily helyzetben látván ezen embert a kiküldött szolgálak, Ibrahimnak azonnal hirt vittek; erre ő maga jövéen oda, az embert állapotára felől kérdezte. — „Kereskedő voltam,“ felelt az, „de a haramiák megfosztván vagyonomtól, e fához kötöttek, hol éh- és szomjhalálnak valék kitéve. Ily nyomorult állapotban negyven napot töltöttem, mely idő alatt egy varju kenyéret, másik kevéske vizet hozott nekem. Jelen napig ebből állt mindennapi élelmem.“

¹⁾ A mohamedán kétféle vallásos mosakodást különböztet meg: *abdesztet* és *guszl-t*. Az *abdeszt* csak egyszerű kéz-, arc- és lábmosásból áll, s a naponként ötször kötelezett ima előtt történik. A *guszl* pedig tetőtől talpig való mosakodást (bizonyos meghatározott mennyiség és minőségű vízben) jelent, és csak különös esetekben történik, melyeket a Korán és Sunna közelebről határoz meg.

A szerencsétlen befejezván beszédét, Ibrahim padisah (béke és üdv reá) felkiálta: „Dicsőség Allahnak! Te oly embereknek is nyújtasz táplálékot, kiknek kezei-lábai megkötvék! Immár az ember e földön csak mindennapi élélme végett vesződjék annyit?“ E pillanattól kezdve koronájáról és trónjáról lemondván, dervissé lett.

Ezen esemény után egykor a tengerparton sé-

tálván, szerzetes-köntöséből az oda erősített tü a tengerbe esett. Felszólítá a halakat és ezek a tü neki visszaadták. Ez indította őt arra, hogy a világ minden ügyeinek elhanyagolásával seikhek főnökévé legyen.

Ne csalódjál tehát lelkem e világon, ne fordíts oly kiváló gondot ügyeire, ha a tulvilágon magas polcra akarsz jutni!

Egy hét története.

— Május 24. —

Kedves pünkösdünk volt, majd megfagyunk benne.

Bernáth Gázi barátunk — ki e gőz szárnyain rohanó világban egyedül képviseli még lassu, ünnepélyes járásával a régi patriárkális idők szörnnyü nyugodtságát, — minden ismerősétől azt kérdezgeté: „nem láttátok-e, most kergettek az utcákon egy bolondot, ki állítja „hogya ma piros pünkösdi napja van?“

Valóban egyéb pirosat se láttunk benne a piros orroknál. Más különben olyan szürke volt, mint akármelyik novemberi nap. Az eget szürke borulat fődte, a levegőt és ünnepi köntösöket goromba széltől föl kavart por szürkíté meg, s az egész világ szürke kedélytelenségben uszott. A családok ujra kandallók lobogásánál bujtak össze, de a budai szőlős gazdák még a mellett is fáztak, s borzadalmas félelemmel gondoltak a fagyos szent Orbánra, ki egy egész esztendő reményét megint elpusztítással fenyegeté.

„Nem jó világ ez!“ — mondogatják az öregek, kik annyi szép pünkösdot láttak valaha, míg ma csak azt látják, hogy nem csupán az emberiség, hanem a természet rendje is megbomlott. — Nem lenne csoda, ha a „bájhó“, mely nem tartja többé becsületben járó dolognak: magát szeliden viselni, még a költők kegyéből is kiesnék, s himnuszok helyett gúnydalokat kapna. A tavasz fiatal tündéréből valóban egy rút hárpia lett, ki egyre dúl-fúl, pöröl, veszekedik, s a helyett, hogy mulattatná, örökösen boszantja az embereket.

Hol az a szép idő, midőn a piros pünkösdi nyájas verőfény, virágok, vidámság és tarka pezsgés kíséretében köszöntött be urak és szegények lakásaiba? Egykor mindig ez volt a nyári idény várt várt nyitánya. A császárfürdőt és egyéb mulató helyeinket e napokban avatták föl vig zeneszóval. A svábhegyet ezerek meg ezerek nevető zsvajja tette a legkedélyesebb népiünnep színhelyévé. A folyamán uszó helyi gőzösök megtömve tarkáltak,

mint a virágkosarak. Nyári lenge kelmek és vidám színektől csak úgy virult minden utca. A polgárleánykák mindig e napon ölték föl először legujabb szép könnyü ruhájukat, s a gyerekek is édes örömmel bujtak friss köntöseikbe, melyeket édes apjuk vagy mamájuk e szent napokra készítettet. Bezzeg, egy idő óta oda vannak mind ez apró kedves örömek. Sem a nyári ruhákra, sem az ünnepi multságokra nem jár jó idő. Az utcákon senkise sétál, mindenki szalad; a kis leányok és fiuk sópánkodva, kedvetlenül öltik fel téli megkopott köntöseiket; a gőzösök csak azért indulnak óránként, hogy ki ne menjenek a szabályszerű kerékvágásból; a császárfürdő fái alatt csak két szomorú alak sétál: az orvos és a felügyelő; a társaskocsik ülésin kényelmesen végig dölhet az a két-három szál elszántabb vendég, ki őszi kabátjában nem röstell dideregni; a *svábhegyi népiünnepet* pedig csupán régi jó híreért keresi föl néhány vaktában nekiindult csapat.

Máskor e zöld pázsiton százan meg százan cicaztak, s a sipládákat, melyek sivitva hurcolták végig e fák alatt a divatban levő dalmüvek és csárdások kedvelt dallamait, nevető csoportok táncoltak körül; minden bokor alatt, minden fa tövével egy-egy vidor család lakomázott, s a neki gyürközött családapjuk jókedvüleg töltögeté a poharat, mely kézzel kézre járt még a szegénykező lányok között is. Egész öröm volt nézni, hogy ez a jó nép, mely hétköznapokon kora reggeltől késő estig folyvást dolgozik a mülhelyekben, szatócsboltokban, piacon és elzárt udvarokon, mily jóizüen tud mulatni, ha egy-egy szabad ünnepnapja van!

De 1836 óta, midőn az az emlékezetes felhőszakadás úgy szólván lemosta az embereket a zugliget és svábhegy magasairól, s tönkretett nemcsak minden multságot és ünneplő ruhát, hanem néhány emberéletet is — alig volt négy-öt igazán szép pünkösdi népiünnep. Az öregek mindig aggódalmasan emlegetik ezt a szörnnyü napot, s kenetesen teszik hozzá: „nem féljük ugy többé az istent, tán

azért nem engedi, hogy kedvünkre mulathassunk, mint egykor a régi jó időkben.“

A korcsmákba beszorult tudakosabb emberek pedig, poharukba nézve, s alig véve észre, hogy az ajtósarokban három cigány legény hegedül, kiokoskodják, „hogy a föld se tud már oly sebesen forogni, mint valaha, azért marad el úgy a naptól!“

Akármi az oka, annyi bizonyos, hogy soha a nap nem nézett durcásabban, kedvetlenebbül a májusi természetre. Tán nem nagy gyönyörösége telik abban, mit most a földön láthat. Megunhatta a sok csetepatét, örök fenekedést, a mit annyiszor látott, mióta csak Kainra sütött. Meglehet, szeretne is egészen elfordulni -- ha módjában állna -- az emberektől, kik nem tudnak okosabbak lenni, mint akkor „ostromkos“-okkal, most meg ágyukkal indulnak neki, hogy egymás fejét betörjék.

Ünnep virad ránk, vagy hétköznap, eső esik vagy napfény süt — most egyforma látványunk van mindig: „masiroznak a katonák.“ Minden nap új egyenruhák, sisakok, csákók és vadásztollak különféleseibe ütközik szemünk. Egyre hordják, viszik a társzekereket, lovakat és fegyvereket. Mint egy megzavart hangyaboly körül, hetek óta oly sürgő-forgó mozgékony látványt valamennyi nagyobb laktanya udvarán.

Elutaztak a „Deutschmeisterek“ is, (ösmeretes nőhódítók az alsóbb körökben), s velök Dubez — a hírneves karmester — ki sok éven át hatalmasan keresztül harsogta a Tüköri-sörcsarnok és városliget „nagy reunióit.“ Azóta minden második konyha teli van könyekkel és érzékeny sohajokkal. Mi nem láttuk, de mondják, hogy a pesti indóház soha se volt érzékenyebb búcsú színhelye, mint pünkösöd másodnapján; a rohanni vágyó mozdony sivitó füttye olyan arcokat is elsápasztott, melyek tizenöt év óta pirulnak a konyha tűzénél, s a robogó vonat nemesak a pattogó sineken, hanem száz meg száz ellágyult szíven rohant keresztül tömérdek mázsányi terhével. S Trézi bizonyára még könyezni fog, és sokszor elfőzi a tésztát, mi dőn a vitéz Johann már egy új állomáson mosolyogva néz körül! De — remélhetőleg — ama könyvek forrása sem győzi sokáig. Ha az egyik elszomorítá, tán egy másik meg fogja vigasztalni, s a Duna vize hiába éhezik egy új martalékra.

Bocsánat, kedves olvasónk, ha tán — nézeted szerint — kissé leereszkedtünk; de az érzékeny szívek könyei mindig megérdemelnek egy futó tekintetet, ha mindjárt egy füstös konyha falai közt hullanak is.

Ezek bizonyára nem szomorítanak el oly mé-

lyen, mint a gyász ama más forrása, nemes könyei, melyek szintén ez ünnepnapokban hulltak egy koporsóra.

Korán kiégett nemes szív, ritka képesség, mely balkörülmények miatt nem ragyoghatott teljes erejében, csodálatosan gyöngéd természet, minővel csak ritkán találkozunk, egy öreg anya utósó öröme, egy fiatal nő minden boldogsága, szerető rokonok és jó barátok büszkesége — ennyi minden feküdt meghalva ez egy koporsóban.

Fáy Gusztávot veszítettük el, ki bár 43 éves volt, mégis igen korán költözött el arra nézve, hogy magát tehetségeinek kifejtése által nevezetessé tegye. Másfél évtized előtt, midőn Olasz- és Franciaországból a zenei tudomány kincseivel gazdagon tért haza, egy „Fiesco“ című dalművet adott be a nemzeti színházhoz, melyet akkor — visszautasítottak. Érzékeny természetének elég volt ez, hogy visszavonuljon. A családi élet boldogságából nem kívánt többé a küzdőterre lépni, hanem azért folyvást dolgozott, nem dícsvágyból, hanem költői ösztönből. E munkálkodás egyik gyümölcse volt a „Kamilla“, melyet a színház igazgatója tavaly kért el tőle. Nem nagy mű ez, hanem mindenestre olyan, a mi jelentékeny tehetségre mutat. De mit is követelhetünk volna tőle, midőn folyvást hiányzott neki a szabad lég, a napfény, vagy hogy jobban kifejezzük: a közönység, mely legjobban buzdít s lelkesít?

Ha e finom, művelt és gyöngéd természet valamivel több dícsvágygyal bírt, akkor most nem csupán azok fájlalnák mélyen elvesztését, a kik közel állottak hozzá és jól ismerék. Sajátlag egy kitünő erény állott utjába, hogy a hírnevet el ne érhesse, — a szerénység. Oly gondolatbőség és annyi képzelet mellett számos dalművel ajándékozhatta volna meg színpadunkat, rá szánva magát, hogy küzdjön az akadályokkal, s tömjénezzon azoknak, kik a siker útját egyengetik; de erre büszke és szerény volt. Annyi zeneismeret és széptani képzettséggel könnyen lehetett volna a legelső magyar zeneíró is, de sokkal gyöngédebb szíve volt, semhogy valakinek — habár igazságos kritikával is — kellemetlen pereket bírt volna okozni. Neki okoztak eleget, s ő azt némán türe, de viszonzni vagy megboszulni — arra sohasem gondolt.

Miután a nemzeti színház kapuja — habár nagy sokára — megnyílt előtte, új kedvvel fogott a munkához. Egy felvonása már kész volt „A cypriusi királynő“-ből, de még elébb magyar tárgyú és irányú dalművel akart föllépni, s Jókai Mór „Szigetvári vértanúja“ nyomán „Szigetvár ostromához“ fogott. A töredékek, melyeket hátraha-

gyott, igen sajnossá teszik, hogy e művét nem fejezheté be. Valamint egykor az emberek, utóbb a korai halál gátolta meg legnemesebb törekvéseit.

Igy a remények, melyeket tehetségéhez köténk, végkép semmivé váltak. A ki teljesíthette volna

azokat, most már az örök némaság honában fekszik, édes atyja, a nagy emlékü Fáy András mellett, a kit oly hamar követett.

Fényesebb elméket veszíthetünk, de nemesb szívet soha.

Vadnai Károly.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k.

= (*Bismarck életéből.*) Bismarck Schönhausen Károly gróf, a nagyratörő s Európa figyelmét újabban annyira magára vont hatalmas porosz miniszter, a porosz-szász tartományban középszerű földbirtokkal ellátott családból ered, s 1813-ban Brandenburgban született. Tanuló korában lovagi-as és kihívó magaviselet által tünt ki Göttingában. Majd államszolgálatba lépett, de Potsdamban csakhamar meghasonlásba jött elnökével s Aachenbe tétetett át. Itt az ifju ülnök hivatalnoki pályája váratlanul gyors véget ért. Bismarck ugyanis szerelmes lön egy angol hölgybe, s nyilvános táncvigalmon megcsókolta hóvállát, mire a hölgy atyja azonnal odahagyta Aachent. Bismarck követte a futamodókat, elérte az angolt és bájos leányát, és az atyától azon válaszzsal utasított el, hogy ő — Bismarck — feslett életü ember, kire nem bízhatja leánya jövőjét. Miután a gróf szabadság nélkül utazott el, elbocsáttatásért kényszerült folyamodni. Bismarck erre egy „Deichgraf“ (gátfelügyelő) állomását fogadta el Havellandban. A „Deichgraf“ magán tisztviselő, kit a földbirtokosok társulata partvédelem tekintetéből ügyletei élére állit. Az 1847-ki országgyűlésen már mint politikai szereplő lépett föl, ellene szegülve az ujításoknak, melyek az ó intézményeket megsemmisítéssel fenyegették. A trón közelében oly férfi állt, ki szintén szíve mélyéből gyűlölt minden ujítást, s fivérének legcsekélyeb engedményeit is fölöslegesnek tekintette. Mindenki hitte, hogy hosszú békeidőre nyílik kilátás, és Bismarck a házasság életben keresett megnyugvást zajongó érzületei ellen. — 1848-ban azonban kitört a vész, s a régi állam porba dült. Bismarck mint képviselő jelent meg az ujonan egybehívott kamarában, hetyke föllépése által nem csekély feltűnést okozott, de a liberalis elemek tulnyomók lévén, nem működhetett eredményesen. Csak később, midőn a demokraták visszavonultak a politikától, nyílt számára meg a rég ohajtott tér. Egy barátja segítségével érintkezésbe jött az udvari körökkel, s a katonás és merev irányu trónörökös kegyencévé lön. A gróf csillaga gyors emelkedésben volt. A belügyek tekintetében pártja vergődött tulsulyra

s ez eltűrhetővé tette a lealáztatásokat, melyek Poroszországot az időben Schwarzenberg herceg részéről Ausztriától érték. — Bismarck 1851-ben a diplomatai pályára lépett, s előbb Frankfurtban, majd Pétervártt és Párisban lett követ. Gyakran megfordult Berlinben, s a távolból is figyelemmel kísérte a porosz alkotmányviszályt. Midőn a föl-osztatott mérsékelt kamarát tulnyomólag ellenzéki szellemü kamara váltotta fel, a miniszterium liberalis tagjai visszaléptek, s a megkísérlett egység a nép és kormány között teljesen meghiusult: — elérkezett az ő ideje. 1862. szeptemberében miniszterelnök lett. Azótai tevékenysége ismeretes mindazok előtt, kiket a nagy világ dolgainak folyása érdekel.

— gy (*A váltóláz eredete.*) Dr. Salisburg híres amerikai orvos állítása szerint a váltólázat egy górcsövi növény okozza, mely ott lelhető föl, hol rothadt csendesesen álló viz elpárolog. E növénynek magpora a nedves esti köd által fölvéve, okozza az igen elterjedt kórt, a váltólázat. Ennek bebizonyítására az említett magport tartalmazó földdel, több ládát megtöltöttek, s oly helyekre vitték, hol köztudomás szerint soha sem fordult elő váltóláz. A kórt okozó növény odavitele után, körülbelül két hét múlva, az ottani lakosokat nagy mérvben kifejlődő váltóláz lepte meg. A magpor csak is este emelkedett fölfelé, 30—100 lábnyi magasságra. Innen magyarázzák, hogy ép az esti lég okozza a lázat, s hogy a magasabban fekvő tájak attól mentesek.

K é p t a l á n y.

(Megfejtése a 23-dik számban lesz.)

A 16-dik számban közlött képtalány értelme ez: „Kéz kezét mos.“

lebb egy csabai izraelitát kétnefuséért ítél el. A zsidó ép egy harmadik nővel akart egybekelni, midőn az elhagyott második nő boszúból föladta.

— (*Hamis bankok.*) Pozsonyban sok hamis öt és egyforintos terjedt el, melyek főleg a színek, különösen a fejéknél levő fekete szín kirívósága által ismerhetők föl. Készítőiket nyomozzák.

— (*Az Esterházy-jóságok*) főberlí: Schulhof, Popper és Kafka bankárok, kik e nagy vagyon kezelésé körül igen lelkiismeretlentül jártak el s azt bérletrendszer helytelen alkalmazása által ugyazólva tönkre tették — Bécsben elfogattak, s a vizsgálat folyamatban van ellenök. Némelyek szerint még többen is vannak, a kiket el kell fogni.

— (*Bécsből írják*), hogy az önkényesek mind számosabban csoportosulnak az Alser-kaszárnyai toborzó hely körül. A mult hét folytán a Hoch- és Deutschmeister ezredbe 3000 ember iratá be magát, s ezek közt volt 61 kereskedőség, 34 tanuló, 76 volt hivatalnok, 1 ujonc-szerzetes, 162 pincér és 9 festő, a többiek leginkább a kézművesi osztályhoz tartoztak. Vidéki ifjak összesen 216-an, volt katonák pedig 340-en iratták be magukat. — Egyik bécsi hordár-intézet a harci események bekövetkeztével a közcsend és rend fenntartására nézve akar közreműködni, s ez ajánlatot ő Felsége kitűnő tetszéssel tudomásul venni méltóztott. — *Csehországban* az Óriás-hegység tövében lakó földművesek népfölkelésre készülnek azon esetre, ha a poroszok oda betörnének. A mi közönséges lőfegyver csak volt, mind előszedték, sőt még a gazdasági eszközöket is hadi fegyverekké alakítják át, a cséplőket megvasalják, mint a huszárak táborában, a kaszákat pedig a lengyel kaszások módjára alakítják át fegyverekké. — *Lai-bachban* a terjedelmes indóház táborra változott át. Naponkint vagy 10,000 ember vonul keresztül, s ott főznek számukra, de nem valami jól. Egy vállalkozó köteles szerződésleg az ételről gondoskodni, s van is egy roppant üst, mellette egy szolgáló, ki nagy evezőlapattal keveri a káposztát. A határőrök s egy olasz csapatosztály nem fogadták el az ételt. Egy kapitány erőlyesen lépett fel a legénység mellett, s kaptak is egyenkint 17 új krajcárt. Az olaszok szereztek is ételt, a határőrök pedig, s mint beszélük, hasakulták a pénzt családoknak.

— (*Az ausztriai hadseregben*) a mult hét végeig 6452 előléptetés történt, s ezek közül 4000, részben kadet és őrmester, lépett elő alhadnagyra, s mindegyik 80 frtot kapott felszerelésre. A hadseregnek a fontosabb állomások már mind be vannak tiltva. Benedek tábornagy már átvette az északi hadsereg parancsnokságát, s hadiparancsot bocsátott ki a katonasághoz.

— (*Hadi hírek.*) A porosz hadak Szászországot, mint Drezdából írják, már minden oldalról körülvetik. A szász nép nagyon elkéseredett a poroszok ellen. Berlinben azt hiszik, hogy Szászország hadserege s poroszok támadása esetében az Ercs-hegységbe és Voigtlandba visszavonul, hol a támadást addig feltartóztatják, míg a szövetségi államok vagy Ausztria részéről segítség érkezik. — Az Adria-tenger partjairól máj. 21-ről azt jelen-

tik, hogy Anconában nagy készülétek vannak, mert a 40 hajóból álló olasz hajóhad legközelebb oda fog érkezni. Más tudósítások szerint már észrevették, hogy négy olasz fregatt a dalmátiai partok mentében evezett el.

— (*Garibaldi*) még mindig Caprerán van, hábár elvállalta az önkényesek fölötti főparancsnokságot. A miniszterelnök, a száraz és hideg Lamarora, megkérte őt, hogy mindaddig ne mozduljon, míg csak újra meg nem hívják, mert a mint egyszer a szárazföldre lépett, előrelátható, hogy a lelkesülés megtízszerezetetik, és a támadás elhalasztatlan és vissza nem tarthatik többé. Menotti, Garibaldi idősb fia, sem hagyta el Caprerát; Ricciotti pedig az ifjabb, ki a bécsi lapok szerint Rovigo megtámadásáról álmodozik, Londonban Mr. Piercey irodájában tanulja a vasut-építést. Garibaldi-ról azt írják, hogy reményekkel telve, jó kedvű és egészséges. Proklamációkban és levelekben most újra néges hiány.

p—h. (*Olasz katonák dala.*) Flórencben az ezred naponta változnak; jönnek az alsó tartományokból s tüstént a Pó s Minció felé szállíttatnak, a szabadságosok berukkolnak s az utcán folyvást éneklik e népdalt:

Addio mia bella
L'armata se ne va,
Se non irei con' ella,
Sarebbe una viltà'.

Mi fordításban körülbelül így hangzik:

Isten hozzád kedvesem,
Indul a sereg,
A ki avval nem megyen
Gyáva egy gyerek.

— (*Humbert olasz koronaherceg*) mint osztálytábornok Della Rocca tábornok parancsnoksága alatt vállalt szolgálatot a hadseregben. Az olasz félszigeten uralkodó háboruláz jellemzésére többek közt Viktor Emanuel egy nyilatkozatát is említik. A király úgy nyilatkozott, hogy: ha a savoyai háznak ma nem három, hanem száz fegyverfogható fia lenne, úgy mindegyiknek állomása az olasz hadsereg első soraiban lenne.

— (*Oldhossági tudósítások*) szerint Károly hohenzollerni herceg máj. 22-én délután 4 órakor tartotta tinnepélyes bevonulását Bukurestbe, ágyudörgés és harangzúgás között. A sorompónál elfogadta a neki nyújtott kenyeret és sőt, s azonnal a kamarába és a székes egyháza sietett. Este a város nagy díszszel ki volt világítva. Károly herceg svájci utlevéllel osztrák hajón utazott rendeltetése helyére. Megerkezve Turnu-Severinbe, Bratianoval, az elibe jövő Haralambi és Goleseo által fogadtatott, kik Bukurestbe kísérték. Azonban Oroszország és a török porta nem szívesen látják, hogy egy hohenzollerni jussan a fejedelemségek trónjára, és ezek magukat azután függetleneknek nyilvánítsák. A bécsi lapok már is jelentik Jassyból, hogy a hó 21-kén török-orosz foglaló hadtest nyomult Moldvába, Omer pass és Kotzebue tábornok vezénylete alatt.

— (*A török szultánnak*) 50 millió frankot fizet

se egyiptomi alkirály azért, hogy utódján fia kövessék a szász helyett. A szultán az örökösödés illy rendbe beleszerzett.

— (Bismarckról) hírlak, hogy a háboru eseten, mind honvédelmi őrnagy a sereghez csatlakozik és katonakodni fog.

— (Bach báró mint összeesküvő.) Egy fiorenci levelet a nemrég Nápolyban felfedezett borborsiat összeesküvőst a volt romai követnek; Bach bárónak rója fel büntül, ki a mult telet Nápoly és Salernóban töltötte. Készséges fogadtatásra talált a igérettel alkalmozva tért vissza diadallal Rómába, de lelkészedésben egy összeesküvőre nézve nagyon is hangosan nyilatkozott. A nápolyi új főbíróknak sikerült az összeesküvőket megelőzni; 10 püspököt kintaszított, a Albano herceget és fiát több másokkal együtt elfogatta.

⊙ (Ole Bull) nem halt meg, csak a bécsi lapok terjesztették el a gyászhiú róla. A hirneves svéd hegedűművész meg folyvást él és jó egészségben van.

⊙ (Kivándorlók.) Pászthory Endre hazánkba írja Philoppopolisból, hogy mult évben bizonyos Zariff nevezetű g. n. e. hitű gazdag ember, és Arif basa mint kompanisták Magyarországon népet toboroztak, a melylyel Törökországban egy új telepítvényt alakítanak. S csakugyan érkezett 250 család Burgasz vidékére s ott Kaszkó, Kajali, Bujuklu, Acalár, Evhali falvakban szállásolták el őket. Februárban már 15 órányira terjedő távolságon a burgói totól egész Jamból kis városig telepedtek le és 4500 kila vetemény alá való földet vetettek be. Még más 250 családot is vannak Magyarországból; az értesítő a kiköltözőtöket bulgár és német nyelvekre osztja fel, azonban érinti, miszerint Banát felől érkeztek volna. Lelkipásztorul két német kapucinus-barátot hívtak meg. A kivándorlottak nem igen lehetnek megelégedve, mert több ízben edtek türelmetlenségük jeleit s zavargászik miatti kemény rendszabályok bocsátattak ki rajokk nézve. A telepítvény neve: „Elisabetta.“

— (A Sandorcs-szigetek királynője.) Emme Kamehameha a mozgalmas idő hírére megrövidítette Velencében tartózkodását, s egész váratlanul máj 7-én elutazott Lorbardiába, nagy bánattal a velenceieknek, miután naponkint soha sem költött kevesebbet ezer franknál.

⊙ (Az Amerikába vándorolt európaiak) nagyon

megváltoztatják régibb életmódjukat. Így például egy angol gróf fia mézszáros; az elhunyt londoni püspök fia, ki az oxfordi egyetemen tudori rangot nyert, szappanos lett; Nelson egyik unokaöccse sártéseket hizlal; egy német báró sört mér; egy hajdani magyar földbirtokos pedig mint szobafestő működik.

Irodalom.

—v.— („Két szív harca“), regény két kötetben; írta Bencsik-Bajza Lenke, kiadta Emich Gusztáv; ára 2 ft 50 kr. Szerzőnő férjéhez intézett előszavában azt mondja, hogy legfőbb törekvése az vala, miként művében a női és férfi jellemeket hiven és egyszerűen az életből vegye, s így a különben is szellemes szerzőnő ezen regényének még azon vonzó oldala is van, hogy szereplői — s talán tárgya is — az életből vannak véve.

—v.— („Sz. Nagy Sándor költeményei“), megjelentek Szedgen, kiadta Ostróvsky József. (Ára?)

—v.— (Chilko Sándor), szeged-belvárosi kántor jelenti, hogy az általa szerkesztendő „Gyász búcsuhangok“ című verses könyvre addig közel 500 aláíró jelentkezett, mindamellett pályatársai érdekében, június 15-dikéig meghosszabbítja az aláírási határidőt. A mű július végén jelenik meg.

Nemzeti színház.

Előadásra ki vannak tűzve: máj. 24. *Bank bdn*; 28. *Benoiton család*; 29. *Hunyadi László*, Ellinger 2-ik vendégjátékául. 30. *Ha nem káromkodik, Fehér szegfű* 1-ször és *Petronella*. 31. *Szünnap*; jun. 1. *Hamlet*; 2. *Proféta*, Mátyik Ernesztina k. a. 3-ik fölléptetül.

Szerkesztői üzenetek.

— *Paraditaba*: Ajánlatát köszönettel fogadtuk s a kitörendő háboru színhelyéről lapunk olvasói örömmel veendik az eredeti tudósításokat.

— *Szarvasra*: A most küldöttnek kissé pihennie kell, mert ezekkel lapunk tavaly már bővebben s egy ízben ez idén is foglalkozott. Mexikóról mult hóban egy terjedelmes könyv jelent meg s az ezen állam induszinak szokásai és házi életéről bőven szól; különben a népismeri cikkek, ha „hiteles“ források után készültek, nálunk szivesen látott vendégek.

— *Buddra*: V. F.-nak. Jó s különösen a rajz oly esinos, hogy e kézből becseseb művet még örömeztébb vennénk.

— *Carlsruhéba*: A. J.-nak. Megjött; köszönet.

— *Egy elbjátskos és öfelvondos tragoedia kézirata* jutott hozzánk; honnan? nem tudjuk, mert lakhelyét szerző elfeledte följegyezni. E tragoedia olvasásán valóban elszomorodtunk, mert láttuk, hogy a „hazaszeretet“ elégségesnek tarthatja valaki költői mű teremtésére. Egyébiránt az oly „hazaszeretetről“ sincs művelt embert illetőleg nagy fogalmunk, a ki a „hazai helyesírással“ mitsem törődik.

Magyar értékpapirok árfolyama.

1866. május 25.

Papír	Ár	Árfolyam	
		penz	ár
a) Bank- és papapapirok.			
Bank keresk. bankrészevény	870	—	—
Bankrészevény	980	—	—
Bank	400	408	—
Bankrészevény	60	68	—
Bankrészevény	980	990	—
Bankrészevény	840	—	—
Bankrészevény	480	480	—
Bankrészevény	180	—	—
b) Földtörlesztési köv.			
Magyar	80	81	80
Nemzet	80	70	—
Hovat	84	80	—
Bank	88	85	85

Bécsi börze 1866. május 25.

Záloglevelek.	Adott ár	Tar-tottár	Adott ár	Tar-tottár
Magyar földhitelintés. 5 1/2%	71.	72.	—	—
„ 10 év. jöv. jegy. 6%	—	—	—	—
Sorsjegyek.				
1869. évi sorsolással 100 frton	127.	129.	—	—
1869. „ ötöd részben „	136.	137.	—	—
1864. „ sorsolással „	69.50	70.	—	—
1860. „ „	69.50	70.	—	—
1860. „ ötöd részben „	78.	78.10	—	—
1864. „ 5 sors. évenk „	78.80	77.16	—	—
Hitelintézeti	99.	100.	—	—
Dunagőzhajózási	—	75.	—	—
Triest	—	108.	—	—
Buda	—	92.	—	—
Esztérházy herceg	—	60.	—	—
Salm	—	25.	—	—
Pály	—	21.	—	—
Clary	—	31.	—	—
St. Genels	—	81.	—	—
Részvények.				
Windischgrätz	80	frton	—	—
Waldstein	80	frton	1890	1898
Köglérich	10	frton	—	17.50
Comó rentpapir	14	frton	—	19.
Pénzümek.				
Casimiri arany	6.12	—	6.12	—
Edist.	189.	—	189.	—